

Az ördög

▸ *Ingvar Ambjørnsen*

születésnapja

I. Valami történt apa fejével. Nekem így magyarázták: elpatlant odabent egy vékony húr. Úgy képzeltem el, mint egyfajta horgászsineget. Azzal már volt dolgom. A foszladozó fenekezősineg elszakad, amikor a hatalmas hal ráharap, majd hirtelen rájön, hogy ostobaság volna felúszni és meghalni, ehelyett inkább életben marad odalent a mélyben. És ilyenkor szokott a zsineg elpattanni. Igen, egy hatalmas halat képzeltem el apa fejében; egy tőkehalat, az állkapcsában zsinegvégen lógó horroggal. Szabadon úszkálva.

Apa családodottnak tűnt. A húr valamikor nyár végén pattant el, és apa egész ősszel és télen ott ült, anélkül, hogy bármit mondott volna. Egyetlen szót sem szólt, noha a szája nyitva volt. Néha az ajka jobb sarkából lecsordult egy nyálsugár az inggaléírjára, de ő hallgatott. Csak ült csöndben, félrebiccentett fejjel, mintha fülelné. Mintha várna valamire.

Én is vártam valamire. Nem arra, hogy apa megszólaljon, mert örültem, hogy végre hallgat. Arra vártam, hogy egy szép napon a nagy tőkehal előbújik apa szájából. Vagy hogy történik valami más csodálatos esemény.

És én is füleltem. Hallgattam az utcán elhajtó autók moráját. Anya lépteit a konyhakövön. Az óra ketyegését a nappaliban. Aztán eljött a karácsony. Éjszakánként elkezdtem bepisilni.

Folyton esett. Minden nap ott álltam az ablakban, és bámultam kifelé, az utcára. Ködös látvány volt, mert a fjordból süvítő szél cafatokra tépte a zivatart, és a vízcseppeket nekivágta az ablaküvegnek. Kizárólag önmagam tükörképét láttam tisztán. A tükörkép mögött a világ szétesőben volt.

Ingvar AMBJØRNSEN: *Djevelens fødselsdag*, Cappelen's Forlag, 2006. A szerző szíves engedelmével közölve.

Egyik nap ebéd közben kaparászó hangot hallottunk a nappaliból. Láttam, hogy apa tekintete oldalra siklik, már nem anyára figyel. Anya letette a krumplipürés-szószos kanalat, és kiment a konyhából. Néztam, ahogy apa ott ül szószos szájjal, nyaka körül a kék kockás konyharuhával.

Hátralöktem a széket, anya után szaladtam.

Anya az ablakban állt.

Az üveg túloldalán egy szürke overallos férfi éppen egy acélkábelrel igyekezett a falba illesztett kampóra rögzíteni.

Egy létrán állt.

Azt a kampót jól ismertem. Az én kampóm volt. Minden nap, amikor az ablaknál állva kifelé bámultam, megnéztem a falba csavarozott kampót. Mindig, minden időben ott meredezett, télen-nyáron, évek óta. Teljességgel haszontalanul állt karácsonyig, amikor kifestítették a csupaszkábeleket az utca felett, fel a tégig. Ragyogó villanykörtekkel és hatalmas, fehér műanyag csengettyűkkel. Az ördög csengettyűi és a pokol fényáradata.

De apa most nem szólt semmit, anya pedig nevetett.

Aznap éjjel nem sikerült elaludnom. Nem akartam elaludni. Feküdtem és tűnődtem. Azon, hogy talán ki kellene mennem. Valahányszor fordultam egyet az ágyban, zörögni kezdett a műanyag zacskó, amit anya a lepedő alá tett.

Kellett is meg nem is.

Közben hallgattam a dallamot, amit már szinte elfelejtettem. A szél játszott az acélhúron, ami az utca egyik oldalán a mi házunkra volt rögzítve, a túloldalon a szövőgyárra. Halk zsongás, ahhoz hasonló, amit a magasfeszültségű oszlopok alatt hallani odakint, a folyó menti földeken. A szobában szinte vibrált a sötétség.

Felkeltem. Meztelen talpam alatt éreztem a jéghideg linóleumot. Sokáig álltam mozdulatlanul, élveztem, hogy milyen hideg. Jól esett, úgy sütötte a lábamat, mintha forró volna.

Odakint a nappaliban fény derengett. A nappaliban mindig fény derengett. Még akkor is, amikor leoltották a csillárt és az összes falilámpát. Kék fény volt, beszivárgott az utcáról.

Apa a könyvszekrény melletti kanapén feküdt. A fehér paplan olyan volt, mint egy felhő, ami furcsamód bekerült a szobába. A felhő alatt pihent most az apám, fekete haja kikandikált alóla.

Kimentem a vécére.

Nem volt eredménye.

Azt tettem, amire anya kért: leültem. Így sikerült kiszorítanom néhány csöppet.

Aztán visszamentem a nappaliba és beültem a hintaszékbe. Hallgattam a szelet, az utca fölött feszülő gitárhúrt pengette. Megremegtette a vastag kőfalakat és a szobát. A sarokban álló kocszkályha néha pattogott egyet.

Odakint havazni kezdett. Hatalmas fehér hópelyhek, a szél megtáncoltatta őket az ablak előtt. S közben az a dallam zsongott mélyen, állandóan.

Az utca elhagyatott volt. De nemrégiben, talán amíg a vécén ültem és pisiltem, valaki felsétált a járdán, a szövőgyár fala mellett. A hóban mély lábnyomok látszottak.

Az ablaküveg közepén maszatfolt éktelenkedett. Olyan volt, mint egy száj lenyomata. Végigsimítottam az ujjbegyemmel, finom, zsíros csíkot hagyott. Magasan az utca fölött a szél ide-oda himbálta a hatalmas műanyag csengettyűket.

Közben mindvégig tudtam, hogy apa nem alszik. Hogy ott fekszik, és engem néz. A tekintete bizsergette a gerincemet. Szurkálta. Ha akarom, akár mondhattam is volna neki valamit, noha késő éjszaka volt. De nem akartam szólni hozzá, soha többé, gondoltam.

Amundsen erős volt. Minden reggel és minden este ő cipelte ki apát a vécére. Amundsen az udvar végében lakott, és a kertben most egy keményre taposott ösvény kacskaringózott a hóban.

Szarzsáknak nevezte apát. Egy zsák, teli szarral. Amundsen kivitte apát a vécére, később pedig beült a konyhába, és egy nagy bögre kávé szürcsölgetett, miközben anyával beszélgetett. Anya minden reggel behurcolta apa paplanját a hálószobába, és a barna kanapé olyan lett, mint azelőtt.

Amundsen a konyhában beszélgetett anyával, miközben apa a nappaliban ült a kerekesszékekben, és a szája sarkából csordogált a nyál.

— De hát csak kell nektek fenyőfa! — mondta Amundsen.

Anya megrázta a fejét.

— Rossz néven venné.

— Nahát, öcsi, rossz néven vennéd?

Megráztam a fejem.

— Úgy értem, ő, odabent — mondta anya halkán, és a nappali felé biccentett.

Amundsen eltolta a kávésbögrét, és sodort egy cigarettát a sárga csomagból, amit mindig a jobb ingzsebében hordott.

— Micsoda hülyeség! — mondta és rágyújtott. Olyan erővel szívott bele a cigarettába, hogy hallani lehetett a dohányparázs sercegését. Aztán az orrlyukaiból gomolyogni kezdett a kékesfehér felhő. Mesés állatokat és trollaszonyokat láttam abban a felhőben.

— Hát nem szeretnél egy icipici fenyőfát? — bömbölte Amundsen.

Félrehajtottam a fejem.

— De. Szeretne.

Azzal rám dörrent:

— Húzd a csizmád, legény!

Feltornyozott hókupacok mellett baktattunk. Az éjszaka nagy hó esett, a járdákat még nem takarították le. Az úttesten mentünk. Elöl Amundsen, én utána. Igyekeztem a lábnyomaiban lépkedni, de folyton kiestem a ritmusból.

És fontos volt, hogy tartsam az iramot. Aki nem lép egyszerre, halál fia estére, motyogtam magamban.

A Narvesen bolt mögött egész erdő nőtt, amióta nem jártam erre. Szép volt. Amundsen jobbra-balra köszöngetett, miközben egyre mélyebbre hatolt az illatozó erdőben.

Amikor a túlsó végére értünk, leguggolt élem és megfogta az államat.

— És most hazamegyünk, öcsi! — mondta.

Sírni kezdtem.

— Nincs itt semmi keresnivalónk — mondta és felállt. — Ezek a fák puhányoknak valók!

Amundsen felemelt és beültetett az ócska kisteherautó vezetőfülkéjébe. Végighajtottunk a völgyön. Jobb kezével mindvégig a sebességváltó kart markolta. Hatalmas, vörös kéz a fekete fogantyún. Az a kéz, ami megtörlí apa fenekét, gondoltam. Mert apa karjai csak lógnak, már egy pofont sem tud kiosztani.

Tőlünk jobbra kanyargott a folyó, ami most nem folyó volt, hanem széles, fehér lapály a csupasz fenyők sora között. Itt-ott a szél félresöpörte a havat, az előbukkanó jég ragyogott a napfényben.

A völgy végében Amundsen felhajtott egy erdei útra. Egy idő után egy barakkokkal körbevett parkolóba értünk. Az egyik barakk falának ócska, rozsdás fűrész támaszkodott, a hó már félig betemette. A kéménye füstölt. A szürke füstoszlop lustán tekeredett az ég felé, aztán szétoszlott.

Mozdulatlanul álltam, miközben Amundsen a kisteherautó rakodóterének ponyvája alatt keresgélt valamit.

— Tessék! — mondta.

Egy fejsze volt. Sportfejsze, de akkor ezt még nem tudtam. Csak azt tudtam, hogy a súlya lehúzza a karomat.

Felmásztunk egy meredek emelkedőn. Gyorsan haladtunk, mert a hatalmas faszállító autók keményre döngölték a havat. Néhol kopár foltok voltak az erdőben. Fagyott föld és kövek. A talajt borító hosszúkás fakéreglemezek savanykásan illatoztak. Az Amundsent körbelengő dohányfüst pedig édeskés volt. Ő ment elől. Én utána.

Most nem próbáltam a lábnyomaiban lépkedni.

II.

Apa a kerekesszékekben ült és a fát bámulta. Miközben hosszú csíkokra vágtam az újságot, próbáltam kitalálni, hogy mire gondol. Úgy véltem, az ördög járhat a fejében. Hogy ma ünnepli az ördög a születésnapját.

Amundsen a fatelep legmagasabb fenyőjét választotta ki. Olyan magas volt, hogy a vadászkesével egy kicsi lukat kellett vágnia a mennyezetbe, hogy a legteteje beférjen. Könnyű volt elképzelni, hogy a karácsonyfa a mennyezeten keresztül átnő a másodikon lakó öreg Erlendsen kisasszonyhoz. Hallottam, amint anya a konyhában dúdol. Sült oldalas és savanyúkáposzta-szag terjengett a házban, de ez a karácsony valahogy így is más volt, mert most ott illatozott a fenyőfa. Savanykás fenyőtű-és erdőszagot árasztott. Amikor Amundsen először odavágott a fának, hirtelen felszárnyalt egy fekete madár és a magasban beröpült az erdőbe. Egy siketfajd volt. A legnagyobb madár, amit valaha láttam.

Hosszú csíkokat vágtam az újságból. Alulról-felülről kezdtem, és befelé, a közepe felé haladtam. Időnként úgy elragadt a hém, hogy az egész újságoldalból egyetlen hosszú csík lett.

Nem tudtam olvasni. A hosszú papírcsíkok csak fekete-fehér jelek voltak számomra. Mint a lábnyomok, melyeket előző nap láttam a járdán.

Aznap este otthagytam a kolbászt, helyette oldalast ettem. És savanyúkáposztát, noha azt sem szerettem. Nemigen tudtam bánni a késsel, de anya hagyott próbálkozni. Nem szólt semmit. Először lekapartam a ropogós bőrt, és a számba tömtem. Aztán ültem és néztem az előbukkanó szürkés zsírréteget. Az egész fejem recsegett, amikor a ropogós bőrt rágtam, de úgy gondoltam, meg tudok vele birkózni. Lehunytam a szemem és nagyot nyeltem. Az asztal túloldalán anya apró darabokra vágta a húst. Aztán egy kanállal meg akarta etetni apát, de apa kiköpte az ételt a fehér abroszra.

— Lehet, hogy kolbászt kér — mondtam.

Apa rám bámult. A karjai a kerekesszék két oldalán lógtak.

— Lassan nagyfiú leszel — mondta anya, de nem nézett sem rám, sem apára. Ez kicsit zavarba hozott. Olyan érzésem volt, mintha nem hozzánk beszélne.

Apa és én kaptunk egy-egy üveg Solo narancslét.

Anya sört ivott.

Most minden más volt. A nappaliban félhomály derengett. Csak az abroszon lobogott egy gyertya, és a kékes utcai fény beszűrődött az ablakon át.

És az asztalon egyetlen üveg sör állt.

Apa kolbászt sem kért. És narancslevet sem. Egyre csak köpködött, és a tekintete ide-oda járt.

Aztán pedig ült és bámulta a karácsonyfát, amelyet anya és én az újságból kivágott hosszú papírcsíkokkal díszítettünk fel.

Nagyon szép karácsonyfa volt. Az egyetlen karácsonyfa valaha.

Tele volt mindenféle nyavalyás rovarral és élősdivel, amelyek bevették magukat a szőnyegbe és a tapétába.

Apa arca kivörösödött. Szinte kéznek látszott a homályos megvilágításban.

— Eredj, és hívd át Amundsent — mondta anya.

Amundsen egyből ajtót nyitott. Talán meglátott az ablakból, gondoltam. A háta mögött a tévékészülék világított a sötétben.

— Jövök — mondta, és eltűnt a lakás mélyében. A küszöbön álltam, éreztem, amint körbeleng a cigarettafüst és a pálinka szaga. Mindezt már korábról ismertem, de most más színezetet kapott; nem féltem.

Amikor Amundsen visszajött, fekete zakót viselt, az ujjja kicsit rövid volt. Arra gondoltam, hogy egyszer nekem is lesz majd egy ilyen kicsit rövid ujjú zakóm. Hogy kilátsszék alóla a kék és zöld tetoválásom, még a félhomályos lépcsőházban is.

Átvágtunk az udvaron.

Ezúttal én mentem elől.

Amundsen kivitte apát a vécére, majd fel-alá sétált a nappaliban és cigarettázott.

— Remek munkát végeztél, öcsém — mondta és a karácsonyfa felé intett a fejével.

Bólintottam. Tudtam, hogy remek munkát végeztem.

— Ül már le, Amundsen — mondta anya. — Egyél valamit.

Nem kért vacsorát, de azért leült. És amikor anya behozta a tányért, evett. Gyorsan. Mohón. Kuttyákat láttam így enni. Még csak a felénél járt, amikor apa vinnyogni kezdett a vécén, de Amundsen úgy tett, mintha nem hallaná. Ült és leszopogatta a csontot.

Anya behozta a desszertet. Gyümölcssaláta volt, piros bogyókkal a tetején.

— Az embernek minden nap a mennyek országában a helye — mondta Amundsen. Széles tenyere mögött nagyot bőfögött. — S mellette az asszony, a gyerek, és az istállóban a tehenek.

Anya arca olyan lett, mintha apa szájon csapta volna.

Szándékosan fellöktem a narancsleves poharamat.

Amundsen félretolta a tányért, és kiment a vécére.

A sárga lé szétterjedt az abroszon.

— Semmi baj — mondta anya.

Aztán csöndben ültünk és hallgattuk, ahogy apa ordít és Amundsen visszamorog valamit, amit nem értettünk. Kicsit később megjelent, becipelte apát, és óvatosan a kerekesszékbe ültette.

Amundsen ráköpött a fésűre, és apa haját közepén elválasztotta.

Még sosem láttam apát középválasztékkal.

Ez is új. Minden új.

— És most iszunk egy pohárkával! — mondta Amundsen.

— Nem igaz, Frank?

Apa, Frank, a karácsonyfát bámulta, Amundsen pedig előhúzza a lapos flaskát, ami végig ott lapult a zakója belső zsebében.

Anya kiment a konyhába, és behozott három tojástartót. Amundsen megtöltötte mindháromat. Színültig. Az áttetsző pálinka finom ívben gömbölyödött a perem fölé. Képtelen voltam felfogni, hogy sikerült neki.

És koccintás nélkül, egyetlen gyors mozdulattal magába döntötte az egyik tojástartó teljes tartalmát, úgy, hogy egyetlen csöppje sem veszett kárba.

Az anyáé kiloccsant az abroszra.

— Jó volt?

— Jó! — felelte anya.

— És a tied, Frank?

Apa szájából ismét lecsorgott egy nyálsugár. Fehér inge át nedvesedett.

— Csak nem utasítasz vissza egy jó pohárkát szenteste?

Amundsen félrebiccentett fejével áthajolt az asztalon. A válaszra várt.

Apa hallgatott. Nyugtalanul forgatta a fejét.

— Egész biztosan nem kérsz egy pohárkával? — kérdezte Amundsen. — Mert ha így van...

Felhajtotta ezt az italt is.

Ezúttal sem veszett kárba egyetlen csöpp sem.

Anya és Amundsen táncoltak. Szép látvány volt. Az járt a fejében, hogy anya mind ez idő alatt tudott táncolni. Hogy volt egy titka, amit nem osztott meg sem apával, sem velem. A fekete lemez körbe-körbe forgott a lemezjátszón, és anya meg Amundsen körbe-körbe forogtak a nappaliban. Néha nekimentek a bútoroknak, felborultak a poharak és a gyertyatartók, de nem számított, anya csak kacagott hátravetett fejjel. A haja, amit kontyba szokott tűzni, most szabadon lengett, olyan volt, mint egy szőke lobogó. Valahányszor a lemez lejárt, Amundsen átfutott a szobán, és megfordította. Újra és újra megfordította. Megfordította a lemezt és körbe-körbe forgatta anyát, minden pörgött, én pedig mindvégig ott ültem apa mellett, és időnként megtapogattam a vadászkes éles élét; ezzel a késsel vágott Amundsen lukat a mennyezetbe. Most már az én késem. Ez volt a legszebb karácsonyi ajándék, amit valaha kaptam, és valahányszor finoman combon böktem vele apát, a szemöldökei felszaladtak. Mintha hirtelen rájött volna valamire, amit már rég elfelejtett.

Nem pisiltem be. Mozdulatlanul feküdtem, és hallgattam a szel, amely a hurokat pengette az utcán. Erős szél volt, a hang mélyebben zsongott, mint aznap este korábban. Újra esni kezdett, az égi víz megolvasztotta a havat odakint. Amikor csak elhajtott egy kocsi, locsogott az utca.

A locsogástól egyre jobban feszült a vízhólyagom.

Felkeltem, mint előző este, és megálltam a hideg linóleumon.

Lehunytam a szemem. A hideg sütötte a talpamat. Százig számoltam, aztán nem bírtam tovább.

Apa arccal a falnak fordulva feküdt.

Az asztalon ott hevert egy felborult lámpa; még világított, és a lámpaernyő széle sötét ívet rajzolt a tapétára.

Odasétáltam az ablakhoz. A szél lecibálta a fenyőágakat az acélkábelről; a latyakban hevertek, a műanyag csengettyúk és villanykörték maradványaival együtt.

Az anya és apa hálósobájába vezető ajtó résnyire nyitva állt.

Amundsen a bokája köré tekeredett nadrággal aludt. Anya halkan horkolt. Kimentem és szorosan apa hátához bújtam.

Nagyon kellett pisilnem.

Szörnyen fáradt voltam.

(Pap Vera-Ágnes fordítása)